

LORENZOVA KRIVULJA

Opredeli odnos v razdelitvi narodnega dohodka med prebivalce, izraženo v strukturnih deležih. Diagonalna krivulja kaže popolnoma enakomerno delitev narodnega dohodka med prebivalce določene države. Desni dve krivulji pa predstavljata, ko določene države razpolagajo z nadpovprečnim deležem dohodka, ob istočasnem obstoju družbenih skupin, ki prejemajo podpovprečni delež narodnega dohodka.

EKONOMSKA VLOGA DRŽAVE:

Ekonomska vloga države se deli na 5 funkcij in sicer: ALOKACIJSKA, PRERAZDELITVENA, STABILIZACIJSKA, REGULATORNA ter INFORMACIJSKA.

Pri alokacijski funkciji država zagotovi tiste dobrine, ki jih zasebni sektor nima oz. ne bi zagotavljal in jih spremeni v javne dobrine (npr. spomeniki, javna razsvetljava). Pri prerazdelitveni funkciji država skuša odpraviti neenakosti in sicer tako, da vzame bogatim in da revnim. Pri stabilizacijski funkciji je politično usmerjanje gospodarstva za doseganje narodnogospodarskih ciljev. Pri regulatorni funkciji država nekaj predpiše in prepoveduje in zapoveduje določene funkcije. Pri informacijski funkciji se zmanjšuje nepopolna informiranost potrošnikov in državljanov.

JAVNE DOBRINE

Javne dobrine so dobrine, katerih uporaba s strani ene osebe ne zmanjšuje uporabnosti drugim osebam. Pri javnih dobrinah imamo dve značilnosti in sicer: netekmovalnost – več posameznikov hkrati je prva ločnica javnih dobrin od zasebnih, ki jih glede na kapaciteto omejena (izobraževanje) ali neomejena (obramba, socialno skrbstvo). Neizključljivost je v porabi, kar recimo pri obrambi drži, AC pa lahko za uporabo zahteva tudi proti plačilo, čeprav je še vedno javna dobrina.

EKSTERNALIJE

Eksternalije so kot neplačilo za korist ali škodo, ki jo ekonomski subjekt povzroči s svojim delovanjem. Ločimo tri vrste eksternalij in sicer: eksterne – disekonomija v proizvodnji, eksterne ekonomije v proizvodnji/porabi, tehnične eksternalije.

NEOKLASIČNA TEORIJA (ekonomska šola)

Omejuje prisotnost države samo na primere tržnih nepopolnosti, zato je državna aktivnost upravičena le, kadar opravlja nepopolnosti trga in vodi k Pareto učinkovitosti.

» DESNI« TEORETIČNI PRISTOPI

Država naj bi imela pasivno vlogo pri regulaciji gospodarskih tokov, konkurenca pa bo sama poskrbela za gospodarsko rast in razvoj.

INSTITUCIONALNA TEORIJA: teorija upošteva posebne značilnosti posamezne države. Institucionalisti ne zagovarjajo prevlado države na trgu, ampak strateško vlogo države na trgu kot posrednika.

Dejavniki konkurenčnosti (glavni dejavniki) + strateška dejavnika

- razpoložljivi proizvodni dejavniki – naravni vir, infrastruktura
- značilnosti domačega povpraševanja
- prisotnost podpornih in sorodnih dejavnosti
- struktura panoge in strategije podjetij
- aktivnosti politično – gospodarskih institucij
- naključja

TEORIJA JAVNE IZBIRE

Teoretično obravnavana pravila javne izbire ter soodvisnost med državnimi institucijami, gospodarskim dogajanjem in političnim odločitvam. Nekateri ji pravijo tudi ekonomska teorija politike. Javna izbira je javna odločitev glede stvari, ki se tičejo vseh ljudi. Izhodišča so tudi v politiki se posamezniki obnašajo racionalno, in sicer skušajo maksimirati osebno korist.

PRIPORNIKOVA DILEMA:

Domneva v ozadju pripornikove dileme je, da sta dva pripornika zaprta v preiskovalnem zaporu zaradi kraje, pri čemer tožilec nima dovolj dokazov, da bi jima lahko sodili kaj več kot leto dni zapora, zato skuša od njih izsiliti priznanje. Tisti, ki bo prvi priznal dejanje obljubi oprostilno sodbo, drugega, ki ne bo priznal pa čaka 10 let zapora. Če pa priznata oba pa ju čaka 5 letna zaporna kazen. Tožilec poskrbi, da ne moreta komunicirati, s čimer hoče doseči večjo učinkovitost prepričevanja.

GLASOVNI CIKEL

Je tudi analitičen pripomoček, ki prikazuje določene pomanjkljivosti in omejitve kolektivne izbire. Glasovanje je eden izmed učinkov izražanja javne izbire, pri čemer poznamo: pravilo soglasnega odločanja (kadar se strinjamo vsi glasovalci) ter pravilo večinskega odločanja (kadar odločitev sprejme vsaj 50%.

SUBJEKTI JAVNIH IZBIR: sta uradništvo in interesne skupine

INTERESNE SKUPINE

Imajo nek skupni interes ali cilj. Interesne skupine so privilegirane ima vsaj enega člana, ki dovolj pridobi od javne dobrine, da jo je pripravljen proizvajati sam, če bi bilo treba. Vmesna

interesna skupina ni privilegirana, ima še dovolj majhno število članov, da lahko vsak spremlja in predvidi aktivnosti in odzive drugih. Latentna interesna skupina – imamo obliki interesnih skupin sindikata in pomožno združevanje, ki spadajo med majhne skupine.

POJEM PRIVATIZACIJE

V širšem smislu razumemo več procesov, ki pogojujejo spremembo javne lastnine, v privatno in sicer te procesi so: denacionalizacija, deregulacija in liberazacija državnih monopolov, pogodbeno opravljanje dejavnosti.

CILJI PRIVATIZACIJE:

Povečuje učinkovitosti, zmanjšanje vloge države, razpršitev lastništva, zagotavljanje politične prednosti, spodbujanje delničarstva pri zaposlenih, omilitev težav javnega sektorja pri določanju plač ter zmanjševanje zadolženosti javnega sektorja.

RAZLOGI PRIVATIZACIJE

So ideološki, ekonomski, upravljalno – menedžerski, politični, finančni ter socialni.

TEŽAVE PRI PRIVATIZACIJI

Povzroči nastanek ekonomskih, finančnih in političnih težav.

Ekonomski: lahko škodi učinkovitosti ekonomskega sistema

Finančni je posledica odtekanja velike količine denarja z borze v državno blagajno, kar lahko povzroči nestabilnost finančnih trgov

Politični – sta dve skupini in sicer strateško pomembne dejavnosti lahko pridejo pod nadzor tujcev; tveganje političnih sprememb in politična ponovna nacionalizacija.

POPOLNA PRIVATIZACIJA

Skupne lastnosti, sprememba managementa, finančne ureditve in lastnine.

DELNA PRIVATIZACIJA vpeljava privatnega sektorja v javni sektor preko sklepanja pogodb in opravljanja pogodbenih del. Ločimo delne privatizacije in sicer pogodbeno, najem, koncesijo ter BOT.

DEREGULACIJA je nezakonito širjenje državne regulacije in postane breme za družbo. Primer so telekomunikacije.

Okolja neprofitne organizacije so: naravno okolje, kulturno okolje, politično okolje, gospodarsko okolje ter tehnično - tehnološko okolje.

NEPROFITNE ORGANIZACIJE: so pravno – organizacijske oblike: privatna ali zasebna podjetja – individualno podjetje ali družba (osebnostne ali kapitalske)

Javna podjetja se pojavijo zaradi tržnih monopolov (pošta, železnice)

Mešana podjetja so del kapitala zasebnega, del pa javnega .

ALOKACIJSKA UČINKOVITOST - govori o tem, ali so bili proizvodni tvorci porabljeni skladno z željami in finančnimi možnostmi končnih potrošnikov. Odgovarja na vprašanje ali javni sektor proizvede raven in mešanico javnih storitev, ki jih zahteva trg.

X – UČINKOVITOST – nanaša se na ponudbeno stran. Ne glede na to, ali javni sektor proizvede optimalen obseg javnih storitev in proizvodov, imajo velik pomen stroški, pri katerih se proizvede dani obseg.

IZID – kaže uspešnost in s tem doseganje cilja, širšega od cilja organizacije.

UČINEK – rezultati procesov ali dela organizacije, njen proizvod ali storitev

VLOŽEK – proizvodnji dejavnik, ki vstopa v proces proizvodnje blaga ali storitev in so potrebni za opravljanje dejavnosti.

PROCES – so vse dejavnosti pri spreminjanju vložkov v izločke

KAKOVOST – razlika med pričakovano in v resnici prejeto storitev, kot jo zazna uporabnik. Ne gre za sinonim uspešnosti.

USPEŠNOST – gre za merjenje cilja institucije in ne proizvodnih učinkov. Uspešnost je mnogokrat dosežena preko učinkovitosti institucije (primer: učinek fakultete je diplomant; cilj fakultete pa je kakovostni diplomant, ki bo s svojim znanjem dobil službo, s svojim znanjem bo uspešen v poklicu – to je izid).

UČINKOVITOST – meri stroškovno učinkovitost procesov opazovane institucije. To učinkovitost merimo kot razmerje med številom učinkov in vloženim delom ali vsemi vloženimi proizvodnimi faktorji.

DURS primer iz prakse – znotraj DURSA so se primerjali davčni uradi po učinkovitosti in uspešnosti. Temeljni cilj DURSA je pridobivanje davkov.

Kazalniki uspešnosti in učinkovitosti DURSA so: človeški, tehnično – tehnološki, organizacijski, kakovost ter izid.

6 VZROKI REFORME

Imamo dva vzroka in sicer Chicaška šola ali struja, ki je vplivala na reforme JS in sicer je to ideja o novem javnem menedžmentu. Chicaška šola je ponudila standardne ukrepe za reformo JS in sicer ukrepe povezane z deregulacijo, privatizacijo in ukrepe, ki prinašajo » tržno razmišljanje« pri vodenju javnega sektorja.

Novi javni menedžment pa poudarja uvajanje konkurence pri izvajanju javnih storitev.

REFORME PO POSAMEZNIH DRŽAVAH

VB – obdobje rajuerizma. Glavni cilj in namen je bil izboljšanje javnih storitev in omejevanje stroškov javnega sektorja. S privatizacijo večine javnih storitev ter z zniževanjem števila subvencij iz proračuna se je proračunsko finančno stanje precej izboljšalo.

Nizozemska – vlada je z merjenjem delovanja JS pričela načrtno preverjanje porabe proračunskih sredstev.

Avstrija je izboljšanje odločanja proračunskih prioritet ter izboljšanje informacijske baze za nadzor proračunske porabe, pričeli so uvajati kazalce, ki so vplivali na povečanje spreminjanja odgovornosti vseh javnih porabnikov proračuna.

ZDA – merjenja kakovosti storitev in zadovoljstva uporabnikov.

KANADA – kakovosti javnih storitev in zadovoljstvo uporabnikov ob znižanju stroškov za njihovo proizvodnjo.

NOVA ZELANDIJA – začela je s korporacijo sledila je privatizacija in šele nato reforma javnih storitev. Po teh stopinjah sta sledili še reforma državne uprave in finančna reforma.

REFORME V DRŽAVAH NA PREHODU

Čeprav so bile reforme v teh državah med seboj precej različne, lahko opredelimo 4 faze teh reform:

- a) transformacija – stari zakonski, politični, socialni in ekonomski okviri so bili odpravljeni
- b) konsolidacija – v tej fazi se je stabiliziral politični sistem in odprle so se možnosti za privatizacijo, denacionalizacijo in uvajanje tržnih elementov
- c) modernizacija tukaj govorimo o prevzemanju reformnih procesov v JS v razvitih državah
- d) adaptacija – države na prehodu so začele pripravljati ukrepe za merjenje učinkovitosti in uspešnosti delovanja JS.

7 NAJPOMEMBNEJŠI RAZLOGI ZA DECENTRALIZACIJO

Decentralizacija lahko zmanjša primanjkljaj državnega proračuna. Decentralizacija lahko poveča legitimnost lokalne oblasti. Davčna decentralizacija naj bi zagotavljala učinkovitejšo porabo virov v družbi. Centralizacija lahko zvišuje stroške upravnega nadzora in zmanjšuje učinkovitost, politike centralne banke.

2 KAZALCA CENTRALIZACIJE JS

Delež porabe države v skupni porabi države ali lokalne skupnosti.

Delež prihodkov države v skupini prihodki države in lokalne skupnosti

Kazalca kažeta odvisnost lokalnih skupnosti od države pri zagotavljanju javnih storitev in pri njihovem financiranju.

Knjiga str. 175 tabela 21 (delež javnofinančnih izdatkov države v skupnih javnofinančnih izdatkih države in lokalne skupnosti v %)

Slovenija je imela:

Leto 2001	78%
Leto 2002	77,3%
Leto 2003	77,4%
Leto 2004	77.1%
Leto 2005	77.4%
Leto 2006	76,5%
Leto 2007	75.9%

Za Slovenijo poiščemo primerno stopnjo centralizacije oz. decentralizacije, upoštevajoč njeno velikost, relativno poseljenost prebivalstva, stopnjo razvitosti oz. dohodek na prebivalca. Obstajajo pa bistvene razlike med državami in ni bilo enotnega vzorca obnašanja.

8 POTEK EVROPSKIH INTEGRACIJSKIH PROCESOV, RAZDELIMO NA 4 FAZE:

Od pariškega sporazuma o ustanovitvi ESJP. Preko rimske pogodbe o ustanovitvi EGS in ESJE. Preko Maastrichtske pogodbe o ustanovitvi EUF, Amsterdamske pogodbe o ustanovitvi EU II in Pogodbe iz Nice, ki predstavlja revizijo predhodnih enot do sprejema Evropske ustave.

EU (kako je sestavljena) – EU sestavljajo 3 stebri. Prvi steber zajema skupno delovanje držav članic na področju kmetijskega, spodbujanja razvoja manj razvitih regij, projektov raziskav in razvoja, socialne politike, gospodarske in denarne unije ter varovanja okolja. Drugi steber vključuje skupno zunanjo in varnostno politiko. Tretji steber se nanaša na sodelovanje na področju sodstva in notranjih zadev ter vključuje prost pretok ljudi znotraj EU, emigracijsko politiko, nadzor zunanjih meja in borbo proti terorizmu in kriminalu.

NAJPOMEMBNEJŠE INSTITUCIJE EU

- Svet Evropske Unije
- Evropska komisija
- Evropski parlament
- Sodišče evropskih skupnosti
- Računsko sodišče.

TEKOČI FINANČNI OKVIR

Evropska komisija je za tekoči finančni okvir 2007 – 2013 predlagala pet glavnih področij porabo sredstev EU. To pa so: trajnostna rast (kohezijski skladi), ohranjanje in upravljanje naravnih virov (kmetijstvo), notranje zadeve, zunanje zadeve, administracija. Za kmetijstvo je namenjeno največ denarja, sledijo sredstva za kohezijo ter sredstva za spodbujanje gospodarske rasti in zaposlovanja. Preostala sredstva so namenjena za administrativno porabo in zunanjo politiko ter pravosodje in notranje zadeve.

PRORAČUN EU (sprejetje proračuna)

EU ima že od svojega nastanka svoj proračun. Predlog za pripravo proračuna pripravi Evropska komisija. Svet ministrov, ki ga obravnava na svojem proračunskem zasedenju. Po sestanku z Evropskim parlamentom in potrebnih dopolnitvah svet ministrov sprejme osnutek proračuna in ga posreduje Evropskemu parlamentu na obravnavo. Evropski parlament lahko v svoji prvi obravnavi osnutka proračuna poda spremembe oziroma dopolnitve in potem posreduje osnutek proračuna skuša svet ministrov doseči sporazum z EU parlamentom za celotni proračun in šele nato dokončno sprejeti osnutek. Nato svet ministrov posreduje nazaj

osnutek proračuna v evropskem parlamentu po sprejetju podpiše proračun, ki v tem trenutku postane zakon. Osnutek proračuna pripravi Evropska komisija, ki ga predloži svetu EU. Ko svet EU predlog potrdi ga v obravnavo predloži Evropskemu parlamentu, ki ima pravico, da z dopolnili poveča neobvezne izdatke. Ko EU parlament ponudi svoje predloge, mora Svet EU popraviti osnutek in ga predložiti EU parlamentu v drugo branje. Ta ima pravico, da proračun sprejme ali zavrne.

ZA PRORAČUN VELJA 6 TEMELJNIH NAČEL

- Načelo enotnosti
- Načelo vsesplošnosti
- Letni proračun
- Načelo uravnoveženosti
- Načelo ločenosti
- Načelo enot izražanja.

LASTNI PRIHODKI EU SO SESTAVLJENI IZ:

Prihodkov iz skupne carinske stopnje in drugih zunanje trgovskih pristojbin, premij in drugih pristojbin, ki jih EU zbere preko zaščitnega sistema kmetijske politike, delež v prilivih od DDV vsake članice. Delež BND vsakih držav članic, ki je določen na osnovi razvitosti in zmožnosti države članice.

ODHODKI OZIROMA IZDATKI

Se ločijo na obvezne in na neobvezne. Obvezni izdatki izhajajo iz podpisanih sporazumov in sekundarnih pravnih virov. Potrjuje jih svet EU. Neobvezni izdatki pa se usmerjajo v izvajanje določenih politik EU. Glavno nalogo odločanja ima Evropski parlament. Izdatki se delijo na 8 osnovnih skupin: kmetijstvo, strukture dejavnosti, notranje politike, izdatki za evrobirokracijo, predpristopna pomoč, kompenzacije in rezerve. Proračun ne sme v nobenem letu izkazovati primanjkljaj. Proračunski prihodki morajo biti uravnoveženi s proračunskimi odhodki.

VZROKI ZA VEČANJE ZAHTEV DO JAVNEGA SEKTORJA

- Wagnerjev zakon – družbeno – ekonomski razvoj vpliva na alokacijo javnih virov
- Wilenskyev zakon – porast obilja zahteva večji proračun
- Castellov zakon – prevlada levo usmerjenih strank povzroči porast proračuna
- Peacockov in Wisemanov zakon – nenadni družbeni pretresi zahtevajo višjo raven javnega financiranja

- Pryorjev zakon – večja poraba sredstev za državo blaginje pri sosednji državi povzroči večje zahteve doma
- Cameronov zakon – globalizacija povzroči večje zahteve po stabilizaciji nestabilnega in zasičenega trga.

ANALIZA VZROKOV RASTI JS:

Dohodkovna elastičnost povpraševanja po javnih dobrinah in storitvah. Produktivnost in cenovna elastičnost povpraševanja po javnih dobrinah. Število prebivalcev in gostota. Deoptimalno izražanje povpraševanja po javnih dobrinah preko političnih institucij.

ZNAČILNOSTI JS V EU

EU temelji na evropskem socialnem modelu, ki ima v okviru javne politike naslednje tri značilnosti: pokrivanje osnovnega socialnega varstva je intenzivno in skoraj univerzalno. Prisotna je visoka stopnja povezanosti med državo in socialnimi partnerji na področju zaposlovanja in kolektivnih pogajanj. Večina DČ EU vzdržuje sistem večje enakosti plač in dohodkovne strukture kot drugje po svetu.

TIPI DRŽAVE BLAGINJE V EVROPI

BISMARCKOV MODEL značilen je sorazmerno skromen obseg državnega intervencionizma in velik obseg pravic sistema socialne varnosti. Sistem se pretežno financira s prispevki delodajalcev in delojemalcev. Pomembna značilnost je tudi vloga načelo subsidiarnosti in nižja stopnja zaposlenih žensk.

SKANDINAVSKI MODEL – značilen visok obseg državnega intervencionizma, ki z davčnimi prihodki napaja sistem socialne varnosti.

BEVERIDGEOV MODEL oz. anglo – ameriški liberalni model = tudi v tem sistemu predstavljajo davki relativno pomemben vir, vendar je sistem skromno zasnovan, s skromnim obsegom prispevkov in zelo skromnim dosegom pravic.

MEDITERANSKI MODEL – socialne storitve se v večini financirajo s pomočjo prispevkov zaposlenih. Ne obstaja splošni sistem socialne varnosti, saj ne zagotavlja minimalnega dohodka.

KATEGORIJE JAVNIH IZDATKOV IN VZROKI ZA NJIHOVO NARAŠČANJE

Javni izdatki zajemajo izdatke vseh ravni oz. elementa JS. Obstajata dve glavni teoriji javnih izdatkov in sicer: temeljni javni izdatki, ki zajemajo izdatke za nakup blaga in storitev ter transforni javni izdatki, ki pomenijo prenos sredstev od davkoplačevalcev do prejemkov transfernih plačil.

MODELI NARAŠČANJA TEMELJNIH JAVNIH IZDATKOV

Razvojni model – predvideva, da so javni izdatki prvi pogoj za doseganje gospodarskega napredka. Organski model – domneva tega modela je, da država raste kot nekakšen organizem, s čimer odražajo spremembe v gospodarstvu in družbi ter sprejemajo odločitve v prid državljanov. Povpraševanje po storitvah kot sta izobraževanje in zdravstvo, narašča z rastjo bruto domačega proizvoda. Model političnih omejitev – volivci so tisti, ki določijo še spremenljivo raven davkov in javnih izdatkov. To pomeni, da naraščanje dohodka nad fiskalno davčno stopnjo pozitivno vpliva na rast javnih izdatkov. Model fiskalne iluzije ter model leviatana in financiranje s proračunskim primanjkljajem.

RAZLOGI ZA NARAŠČANJE TRANSFERNIH IZDATKOV: geografska struktura, struktura gospodinjstev, gospodarska stagnacija in razprave o družbeni enakosti.

STRUKTURNA LUKNJA: je posledica naraščanja javnih izdatkov na dolgi rok v javnih financah, ki povzročijo, da javni finance postanejo nevzdržne. Imajo tudi 3 ekonomske učinke in sicer: vodijo do povečanega zadolževanja JS in nastanka javnega dolga, JS si težje sponoja sredstva na finančnih trgih, saj strukturne luknje kažejo na to, da se država zadolžuje čez svoje zmožnosti. Strukturne luknje povečajo javni dolg, kar vodi do povečanih obrestnih mer, ko vplivajo na izrivanje ZS v procesu zadolževanja, to pa zmanjšuje gospodarsko rast.

UČINKOVITOST JS IN JAVNIH POLITIK

SLO – elementi učinkovitosti

UPRAVA: 91%

ZDRAVSTVO: 68%

PREMOŽENJE: 0,81%

STABILNOST: 1,15%

EKONOMSKO STANJE: 0,84%

Skupna učinkovitost je 0,88%

Iz tabele lahko razberemo relativno učinkovitost JS in javnih politik v SLO. Pri tem velja omeniti, da je najslabši element učinkovitosti JS in javnih politik v SLO zdravstvo.

MAASTRICHTSKA FISKALNA KRITERIJA ZA VSTOP V MONETARNO UNIJO

Javnofinančni primanjkljaj oz. fiskalni deficit ne sme preseči 3% BDP.

JAVNOFINANČNI PRIMANKLJAJ:

Opredelimo kot negativno razliko med javnofinančnimi prihodki in odhodki. Kadar država porablja več denarja kot ga je porabila z davčnimi in nedavčnimi prihodki, nastaja negativno stanje v konsolidarni bilanci javnih financ.

JAVNI DOLG:

Nastane zaradi pokrivanja primanjkljaja ni pa to edini razlog. Definiramo ga kot obveznosti javnega in zasebnega sektorja, za katere jamči država.

PRORAČUNSKI PRIMANKLJAJ IN JAVNI DOLG V EU v % BDP

Slovenija – primanjkljaj = -0,1% BDP ter javni dolg – 24,1 BDP

Največji proračunski primanjkljaj ima Madžarska in sicer – 5,5% BDP, največji proračunski presežek ima Finska in sicer + 5,3% BDP. Največji javni dolg ima Italija in sicer 104,0%BDP, največji javni dolg ima Estonija 3,4% BDP.

VIRI FINANCIRANJA PRORAČUNSKEGA PRIMANKLJAJA

Imamo: domače zadolževanje ter zadolževanje v tujini.

Domače zadolževanje – neto posojila domačega zasebnega sektorja = prodaja državnih obveznic. S tem ko se kupujejo države obveznice, državi posojaš denar, ta pa obljubi določene obrestne mere ter tudi vračilo glavnice. Posojila centralne banke ter prisilno posojanje prebivalstva.

Zadolževanje v tujini – posojila tujih fizičnih in pravnih oseb = država lahko izda tudi v tujini obveznice ali pa vzame posojilo v tujih bankah. Posojila mednarodnih institucij.

Vrste proračunskega primanjkljaja in javnega dolga:

Fiskalni deficit, ki kaže stanje primanjkljaja, ko v gospodarstvu ni niti recesije niti vzpona, torej je neodvisen od gibanj v gospodarstvu, imenujemo STRUKTURNI ali TRENDNI primanjkljaj.

Posledica zadolževanja – potrebe po povečanju javnih prihodkov, predvsem z obdavčenjem, večji delež sredstev je prenesen iz zasebnega v javni sektor, inflacijski učinki, prenos bremena na prihodnje generacije, povečanje obrestnih mer.

Zadolževanje v SLO: Slovenija je predvsem v prvih letih po osamosvojitvi povečala dolg na račun poroštev. S poroštvu je hotela pomagati podjetjem pri analiziranju stroškov kreditov, predvsem izvozno usmerjenim podjetju. Nekaj poroštev je bilo izdanih za prestrukturiranje dolgov podjetij, ki so zaradi velikih obrestnih mer starih kreditov zašla v finančne težave. Do leta 1996 je imela SLO proračunski presežek. V letu 2007 je imela SLO – 0,1% BDP proračunskega primanjkljaja.

Javni dolg v SLO: na rast dolga je vplivalo več dejavnikov in sicer se je dolg povečal zaradi (prevzema dolga nekdanje SFRJ v procesu sankcije, izdajanje obveznic za sanacijo bančnega

in realnega sektorja, financiranja posebnih razvojnih programov, financiranje primanjkljaja državnega proračuna, indeksacije glavnih valutnih tečajev). Delež javnega dolga za leto 2007 je bil 24,1% BDP, ki naj bi se znižal od leta 2007.

Proračun

Definiramo kot temeljni načrt prihodkov in odhodkov države ali občine ali javnega zavoda. V tehničnem smislu je torej proračun bilanca, v kateri se prikazujejo vsi prihodki in odhodki.

Proračun sestavljen iz 4 entitet: državnega proračuna, občinskega proračuna, zavoda za invalidsko in pokojninsko zavarovanje (ZPIZ) ter zavoda za zdravstveno varstvo Slovenije (ZZZS).

Sestava proračuna: splošni del, posebni del ter načrt razvojnih programov.

Proračunska načela ločimo statistična – enotnosti, popolnosti in preglednosti ter dinamična – točnost, prehodna potrditev, javnost, ravnotežje in periodičnost.

Sprejemanje proračuna za SLO: vladna stopnja, parlamentarna stopnja, stopnja izvrševanja proračuna, nadzor proračuna.

Opis sprejemanja proračuna:

Vlada načrtuje letni proračun in sestavi predlog, ki ga obravnava parlament. Glede na centraliziranost ločimo tri vrste postopkov, in sicer strateško centralizirani postopek (predsednik vlade in minister financ sprejmeta proračunske cilje, ki jih morajo uporabniki upoštevati, ko sestavljajo svoje predloge), vodeno centralni postopek (cilje predlaga finančni minister sprejema jih vlada) in decentralizirani postopek (vlada kolektivno sprejema vse glavne odločitve). Ko parlament sprejme v potrditev predlog proračuna se začne parlamentarna stopnja sprejemanja proračuna. Prvo obdelajo proračun posamezna delovna telesa parlamenta in potem parlament opravi splošno razpravo o tem ali nadaljevati postopek sprejemanja ali predlog zavrniti. Vlada po splošni razpravi da 10 dni časa poslancem, da vlagajo posamezne amandmaje. Potem vlada pripravi dopolnjen predlog. Proračun operativno izvršujejo ministrstvo za finance in drugi uporabniki. Ta stopnja se izvaja vse proračunsko leto in privede tudi do nekaterih odstopanj sprejetega proračuna. Nadzor proračuna pa nadzoruje višji organ v Sloveniji, in sicer Računsko sodišče.

Javni izdatki predstavljajo vsoto porabe in transferjev javnega sektorja. Poznamo dve delitvi javnih izdatkov (javno dobro – sem uvrščamo vso tekočo porabo in investicijsko porabo ter javne transfere – predvsem socialni transferi in subvencije gospodarstev).

KLASIFIKACIJE IN STRUKTURA JAVNIH IZDATKOV

Splošni del proračuna EMONSKA KLASIFIKACIJA je podlaga za enotno proračunsko in računovodsko sprejemanje evidentiranje za in planiranje izdatkov. Izdatke delimo na tekoče

in investicijske izdatke ter tekoče investicijske transfere ter plačila v proračunu EU).
PROGRAMSKA KLASIFIKACIJA kaže porabo javnih izdatkov po različnih namenih.